

Gymnázium, Ústí nad Orlicí, T. G. Masaryka 106

Seminář společenských věd

Školní rok 2018/2019

**SOCIALIZAČNÍ FUNKCE ČTENÁŘSTVÍ
V DOSPÍVÁNÍ**

Jolana Štěpánová (7.B)

OBSAH

1.	Úvod	3
1.1.	Cíl práce	3
1.2.	Průběh bádání.....	3
1.3.	Popis obsahu práce.....	3
1.4.	Důvod výběru tématu.....	4
2.	Čtenářství.....	4
2.1.	Čtenář.....	4
2.2.	Generace	4
2.2.1.	Rozhlasová generace	5
2.2.2.	Televizní generace.....	5
2.2.3.	Počítačová generace	6
2.2.4.	Internetová generace	6
3.	Socializace	7
3.1.	Fáze	8
3.2.	Socializační faktory	8
3.3.	Sociální komunikace.....	9
4.	Dospívání.....	9
5.	Rozebrání dotazníku zaměřujícího se na socializační faktory čtenářství v dospívání.....	10
5.1.	Jak moc se generace 21. století mezi 12-19 lety zabývá čtením?	10
5.2.	Čtou spíše starší či naopak mladší?.....	10
5.3.	Ovlivňuje čtení vzdělávání a výsledky ve škole?	10
5.4.	Pomáhá čtení dospívajícím zapadnout do kolektivu?	11
5.4.1.	Tráví čas venku či doma?.....	11
5.4.2.	Co ve svém volném čase dělají?.....	11
5.4.3.	Jsou čtenáři introverti či extroverti?	12
5.4.4.	Setkali jste se osobně s šikanou?.....	12
5.4.5.	Jak moc se čtenáři zapojují do konverzací?	12
5.4.6.	Jak snadno se dospívající seznamují s novými lidmi?	13
5.4.7.	Jak často se bavíte s kamarády o knížkách?.....	13
6.	Závěr.....	13
7.	Seznam zdrojů	16
7.1.	Knižní zdroje.....	16
7.2.	Internetové zdroje	16

1. Úvod

1.1. Cíl práce

Cílem mé seminární práce je zjistit, jak ovlivňuje čtenářství dospívající mezi 11 až 19 lety. Zaměřím se na to, jak populární je čtení u této mladé generace, jak čtení souvisí s výsledky ve škole, zdali jsou studenti, kteří čtou pravidelně, na vyšší úrovni než ti, kteří nečtou téměř vůbec. Také chci zkoumat vztah ke knihám na základě pohlaví člověka, tudíž jestli je čtení oblíbenější u děvčat či naopak u chlapců.

Především se chci zabývat socializační funkcí čtenářství v dospívání. Tím myslím, zdali čtení ovlivňuje to, jak se dospívající začleňují do kolektivu, na jaké úrovni a jak moc komunikují s ostatními, zda se pravidelně zapojují do konverzací, či jsou samotnými iniciátory debat. Také jaký vliv mají knihy na slovní zásobu jedinců, tudíž by pro ně byla snadnější komunikace a rozebírání složitějších témat v konverzaci. Také chci ověřit, zda jsou čtenáři spíše introverti, uzavření ve svém vlastním smyšleném a nereálném knižním světě, či extroverti, kteří na základě svých poznatků a postřehů z četby snadno vyhledávají nová kamarádství a příležitosti komunikovat.

1.2. Průběh bádání

V teoretické části na základě knižní četby a internetových (ověřených, co se důvěryhodnosti týče) článků rozeberu a vysvětlím pojmy týkající se tématu. Poté v praktické části seminární práce vyhodnotím jednotlivé odpovědi z dotazníku zasláného studentům.

1.3. Popis obsahu práce

Nejprve se zaměřím na teoretickou část. Budu se zabývat základními pojmy jako čtenářství a čtenář, dále dělení jednotlivých čtenářských generací pro představu a srovnání se čtenářstvím v minulosti. Také se zaměřuji na téma socializace, její fáze, skupiny a nakonec její samotný význam.

Praktická část se skládá z vyhodnocení jednotlivých odpovědí z dotazníku, který jsem rozeslala studentům ve věkovém rozmezí 11-19 let. Tato část je zaměřená na již zmíněnou funkci čtenářství při socializaci dospívajících. Zabývá se otázkami týkajícími se například rozšířenosti čtení na základě pohlaví jedinců, čím se zabývají dospívající ve svém volném čase a jak často vezmou do rukou knihu, jestli se považují za introverty či naopak extroverty, jak moc se zapojují do konverzací a především, jak jim pomáhá samotné čtení při začleňování do kolektivu.

1.4. Důvod výběru tématu

Téma jsem si vybrala, jelikož se věnuji čtení a přišlo mi zajímavé dozvědět se něco víc o tom, jak to naše generace se čtením má. Zajímalo mne, jak studenti sami sebe ohodnotí a kam se zařadí v jednotlivých otázkách, které jsou součástí dotazníku. Také jsem chtěla zjistit, jestli čtení opravdu pomáhá při socializaci či jsou naopak čtenáři na okraji společnosti.

2. Čtenářství

Jedná se o plánovité a cílené rozvíjení četby pomocí knihoven a jiných vzdělávacích institucí. Používá se zejména ve spojitosti s dětmi. Od pojmu čtení se odlišuje tím, že je vždy spojeno se zálibou.¹ V minulosti lidé považovali knihy za něco neobvyklého, vážili si jich, toužili jich přečíst co nejvíce a dozvědět se nové informace. Dnes bývají upřednostňovány filmy, časopisy či divadla, děti si raději vezmou do rukou ovladač nežli nějaké knižní dílo. Vůbec si neuvědomují, jaké možnosti a znalosti čtením získají. Myslí si, že má pouze vzdělávací a výchovnou funkci, nikoli socializační či relaxační.²

2.1. Čtenář

Obecně se jedná o osobu, která čte určitý text.³ Co člověk vlastně potřebuje, aby mohl být čtenářem? Knihy, čas a motivaci. „*Čtení je čas věnovaný knihám, přičemž tento čas je nějak a něčím motivován.*“⁴ Tak to napsal Trávníček ve svém díle a já s ním musím souhlasit. Ovšem také záleží na tom, kde a kdy se této činnosti věnujeme, jak autor později zmiňuje. Tudíž se dozvídáme, že tato aktivita je ovlivněná časově a místně.⁵

2.2. Generace

Čtenáři se rozlišují do několika generací. Po porovnání informací ze zdrojů jsem dospěla k rozdělení do těchto čtyř skupin: rozhlasová, televizní, počítačová a internetová. Vyvíjejí se hlavně v závislosti na časovém období.⁶

¹ Čtenářství. *Wikipedie* [online]. 2017 [cit. 2019-02-24]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cten%C3%A1%C5%99stv%C3%AD>

² ROČÁRKOVÁ, Ivona. Čtenářství a volný čas [online]. Hradec Králové, 2015 [cit. 2018-12-19]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/bhku3g/STAG75487.pdf>. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta.

³ Čtenář. *Wikipedie* [online]. 2017 [cit. 2019-02-24]. Dostupné z:

<https://cs.wiktionary.org/wiki/%C4%8Dten%C3%A1%C5%99#v%C3%BDznam>

⁴ TRÁVNÍČEK, Jiří. *ČTEME? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. Vyd. 1. Brno: Host, 2008, s. 19, ISBN 978-80-7050-554-0

⁵ Tamtéž, s. 17/21

⁶ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika. Generace, fenomény, životopisy*. Vyd. 1. Brno: Host, 2017, s. 63/137, ISBN 978-80-7491-850-6 (Dále jen *Česká čtenářská republika*)

2.2.1. Rozhlasová generace

Tito lidé jsou staří většinou kolem 65 let a více. Nejstarší z nich žili za Masaryka, Hitlera či za komunistů. Pozorovali, jak se ekonomická situace v naší republice mění, jak střídavě stoupá a klesá průmysl. Drtivá většina z nich se narodila v době, kdy u nás bylo spuštěno pravidelné rozhlasové vysílání, podle toho také získali název.⁷

„Na čtení nebyl čas,“ říká jedna narátorka. „Domácí knihovničku jsme neměli, knížky, které jsme dostali, jsme měli schované a mezi sebou si je půjčovali, ale jinak nic. „Večery jsme trávili spíše povídáním, taky nás bylo šest a neměli jsme moc peněz, abychom si mohli knížky kupovat.“⁸ Uvádí důchodkyně ve věku 71 let v knížce.

Nejen, že nebyly pro čtení vhodné podmínky (svítilo se petrolejovými lampami, kterých byla na čtení škoda), ale čtení celkově bylo považováno za zbytečnou a marnivou činnost, zvláště u dívek. Zároveň byla ale ke knihám chována úcta, jelikož jich bylo málo. O ohýbání rohů místo záložek či upatlaných rukou nebyla vůbec řeč. Dokonce bylo sepsáno šestero zásad, jak zacházet s knihou.⁹

„Šestero zásad, jak má čtenář zacházet s knihou¹⁰

1. Myje si ruce před čtením i po něm.
2. Každou knihu před čtením si zabalí.
3. Nesliní prstů, obrací listy opatrně, nepíše do knih.
4. Ukládá je pozorně a bezpečně.
5. Vypůjčené knihy včas vrátí.
6. Má svou knihovnu (stačí zásuvka). Zná seznam svých knih.“

2.2.2. Televizní generace

Věková hranice se zde pohybuje mezi 45 až 64 lety. Byli vychováni v systému tzv. dvojí pravdy, něco jiného se říkalo na veřejnosti a něco jiného doma. Bylo těžké dostat se na vysokou školu, rohlík stál tehdy 30 haléřů a řešila se otázka emigrace a pádu komunismu, což ovlivnilo vývoj čtenářství. *„I ti nejstarší vyrůstali v době, kdy televize začínala být dominantním médiem - zpravodajským i zábavním.“¹¹ Proto se tato generace označuje jako televizní.*

⁷ Tamtéž, s. 65/89

⁸ Tamtéž, s. 74

⁹ Česká čtenářská republika, s. 76/77

¹⁰ Tamtéž, s. 77

¹¹ Tamtéž, s. 96

I přes zákaz některých knih (např. od Jaroslava Foglara, který byl prověřován StB.) kvůli režimu se na začátku tohoto období četlo výrazně více. Rodiče, hlavně ve městech, jelikož na vesnici bylo stále moc práce, předčítali dětem před spaním a snažili se je nasměrovat ke knížkám. Za normalizace byly zavedeny tzv. knižní čtvrtky¹², kdy se do prodeje uváděly nové knihy a fronty před knihkupectvími bývaly nekonečné, protože každý chtěl sehnat dobré dílo. Bylo také možné obstarat výtisky z exilové produkce či samizdatů.

Ačkoliv se ke konci tohoto období po roce 1989 s postupným rozpadem socialismu otevřely nové možnosti čtenářství, zároveň ubývalo času. Pracovní doba se navýšila až na 14 hodin, začalo se podnikat, cestovat, mnohem více se vysílalo v televizi a v rozhlase, nové knihy bývaly velmi drahé...Počet čtenářů tedy klesl.¹³

2.2.3. Počítačová generace

Tato generace je ze všech nejpočetnější, jsou staří 25 až 44 let. Zlomovým bodem je jistě listopad 1989 a následný rok 1993, kdy se rozpadla federace a vznikla Česká republika. Vztah k cizině a cestování se stále uvolňuje, ti starší ještě zažili socialismus, mladší bojují s novými problémy jako vztahy k menšinám, ekologie, globalizace, byla možnost studovat na soukromých či církevních školách.

A samozřejmě měli přístup k počítačům, tudíž internetu, Facebooku a jiným sociálním sítím. Podle statistik vzrostl počet lidí nakupujících knihy, jelikož k tomu měli prostředky či je kupovali pro své děti. Začaly se vydávat knihy dříve zakázaných autorů (mezi nejčtenější patřil Tolkien, Sapkowski, Rowlingová), byl přístup ke knížkám v cizích jazycích, populárními se staly také časopisy jako Bravo.

Ovšem někteří trávili více času na počítačích na úkor čtení, počítač je označován za zloděje času, s čímž se někteří z nás mohou ztotožnit.¹⁴

2.2.4. Internetová generace

Věk se pohybuje mezi 15 a 24 lety, je to nejméně početná generace. Internet je zcela pohltil, to ale neznamená, že asociální. Většina z nich tráví čas převážně venku, ve škole, nezajímají se o politiku ani o televizní zprávy, jsou zvyklí cestovat, mají možnosti

¹² Čtete knihy! A nejen ve čtvrtek. Literární noviny [online]. 2016 [cit. 2018-12-19]. Dostupné z: <http://literarky.cz/literatura/222-literatura/22927-tte-knihy-a-nejen-ve-tvrtek>

¹³ Česká čtenářská republika, s. 90/114

¹⁴ Tamtéž, s. 115/136

zahraničních pobytů, velmi si osvojili angličtinu, často pracují jako brigádníci a notebook či mobil je pro ně nutností.¹⁵

Fenoménem se staly počítačové hry, které jsou zároveň problémem, jelikož hlavně chlapci mohou propadat závislosti. Mohou sice mít díky hraní sice více vyvinuté postřehy, ovšem zhoršuje se jak jejich fyzický stav (necitlivost v prstech, dlaních, bolest zad, poškození krční páteře, problémy s očima) tak psychický. Nedokáží se začlenit do kolektivu, seznámit se s novými lidmi či navázat reálné kontakty, uzavírají se do virtuálního světa a ztrácejí svou pravou identitu.¹⁶

Jelikož studují, jsou svým způsobem ke čtení nuceni. Upřednostňují digitální čtení, knihy moc nekupují. Rodiče většinou podnikají či jezdí na služební cesty, tudíž na děti nemají tolik času a nevedou je ke čtení. Někteří znají z dětství knihy jako *Děti z Bullerbynu*, *Honzíkovu cestu*, *Povídání o pejskovi a kočičce*. Pokud se nejedná o vášnivé čtenáře, knihám se věnují jen kvůli čtenářským deníkům či povinné četbě.¹⁷

3. Socializace

Jedná se o proces začleňování jedince do společnosti, orientace a porozumění společenským vztahům, člověk si během ní osvojuje určité kulturní poznatky a snaží se o navázání vztahů s jinými lidmi, zapadnout do nějaké sociální skupiny. Tento proces je celoživotní, ovšem podstatná a snad nejdůležitější část probíhá v dospívání, kdy se jedinec začleňuje do kolektivu, ve kterém se pohybuje podstatnou část svého života. Správně socializovaný člověk by měl chápat společenské chování, jednání s lidmi a jak s nimi komunikovat, měl by si stanovit hodnoty a priority ve svém životě a dokázat samostatně fungovat.¹⁸

¹⁵ Česká čtenářská republika, s. 137/141

¹⁶ DOLEJŠÍ, Petr. *Hraní počítačových her jako specifický problém období dospívání* [online]. České Budějovice, 2007 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: https://theses.cz/id/4bld60/downloadPraceContent_adipIdno_1110. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta pedagogická, Katedra pedagogiky a psychologie.

¹⁷ Česká čtenářská republika, s. 143/157

¹⁸ KOHOUTEK, Rudolf. *SOCIALIZACE OSOBNOSTI ČLOVĚKA*. Psychologie v teorii a v praxi [online]. 2009, 2. 12. [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/socializace-cloveka>

3.1. Fáze

Socializaci můžeme chápat také jako sérií fází, ve kterých jedinec postupně mění jednotlivé sociální role. (Sociální role je očekávaný způsob chování člověka podle jeho sociálního statusu a společenského postavení.)¹⁹

Jednotlivé fáze bychom mohli rozdělit na základě věku (ovšem existuje více různých dělení), tudíž za první bychom mohli považovat dětství, ve kterém je jedinec problémem pro své okolí, je závislý na ostatních, není schopný samostatně jednat, až ke konci si začíná uvědomovat sebe samého, své postavení vůči ostatním a začíná přijímat některé povinnosti a závazky. Druhou bychom označili jako mládí, kdy člověk dospívá, více si uvědomuje vztahy a vyhledává je, snaží se odpoutat od rodiny a být samostatný, zároveň mu přibývají povinnosti a práva. Za třetí fázi můžeme považovat dospělost. Jedinec je již plně samostatný a na rozdíl od dětství pro něj začíná být problémem okolí. Dochází zde k různým konfliktům mezi rolemi, ať už rodinnými či pracovními. A nakonec stáří, ve kterém se snažíme o ukončení profesních aktivit a hlavním zájmem se pro nás stává osobní klid a zabezpečení.²⁰

3.2. Socializační faktory

Tyto faktory určují, jak sami sebe vnímáme, jak vnímáme okolí a celkově svět samotný. Ty nejdůležitější na nás působí v dětství, určují, kým budeme a jak se budeme dívat na svět.

Jedním z těchto důležitých faktorů je rodina. To, kde vyrůstáme a jaké lidi máme kolem sebe má výrazně velký vliv na náš budoucí sociální život. V rodinných příslušnících bychom měli vždy najít oporu, porozumění a lásku. Jinak se tedy chová člověk, který vyrůstal ve velké láskyplné rodině, kde si jedinci navzájem pomáhali a mohli k sobě být vždy upřímní a naopak člověk z rodiny neúplné, který se nemohl nikomu svěřit s jakýmkoliv problémem a rodiče si na něm pouze „vybijeli“ zlost, či ho používali pouze jako „figurku“ v jejich vztahu mezi sebou. Děti by tedy měli mít dostatečný pocit bezpečí, průběžnou a dlouhodobou péči a neměli by být opouštěni.

Druhý nejdůležitější faktor představuje škola. Děti se zde učí novým vědomostem, ovšem hlavně jak se chovat ke svým spolužákům. Velmi důležitá je zde role učitele. Tak jako v rodině nám vždy se vším pomohl rodič, ve škole je naší oporou učitel. Měl by komunikovat s dětmi tak, aby upevňoval vztahy a atmosféru mezi jedinci ve třídě. Měl by probudit v žácích zájem o učivo, zapojovat žáky do hodin takovým způsobem, aby nebyli od velkým tlakem.

¹⁹ Sociální role. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_role

²⁰ KNOTOVÁ, Dana. *Socializace* [online]. 2014, 24/25 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131851/Books_2010_2019_087-2014-1_5.pdf

Měl by se také umět vžít do pocitů jednotlivce a pomoci mu s řešením problémů jak se studiem, tak se socializací. Také by měl hodnotit žáka tak, aby ho motivoval k lepším výsledkům a uměl ocenit jeho snahu, ne mu srážet sebevědomí a sebejistotu.²¹

3.3. Sociální komunikace

Jedná se o vzájemné sdělování, přijímání informací a porozumění. Lidé se při komunikaci rozdělují na jednotlivé složky. Komunikátor je osoba, která něco sděluje. Komunikant osoba, která přijímá jednotlivá sdělení. Celkově je komunikace velmi složitý proces. Komunikátor sice sděluje jednotlivé informace a novinky, ale zároveň dává najevo (svým chováním, tónem řeči, mimikou), jaký je jeho postoj k informaci, kterou sděluje. Komunikant tyto informace a postoje přijímá, zpracovává, nakonec vše vyhodnotí a podá zpětnou vazbu.

Existuje komunikace verbální, při které komunikujeme slovy. Mluvíme určitým jazykem, sdělujeme fakty, logické souvislosti, přesně a jasně podáváme informace. Může mít různé formy, například dialog, monolog, beseda, konzultace...Důležité je umět mluvit, ale také umět naslouchat. Člověk, který komunikuje verbálně by měl srozumitelně vyjadřovat vlastní myšlenky, vyslechnout další osoby, přijímat odlišné názory, nezesměšňovat ostatní komunikátory, neodbíhat od tématu, neskákat do řeči, umožnit každému prostor vyjádřit se, všimnout si neverbálních projevů, umět přistoupit na kompromis.

Dalším druhem je komunikace neverbální. Slouží hlavně k vyjadřování pocitů, emocí, postojů a nepoužívá slov. Za projevy neverbální komunikace můžeme považovat například mimiku, gestikulaci, pohledy očí, úprava zevnějšku, vzdálenost mezi osobami, doteky, postoje, výška hlasu, frázování, rychlost řeči (ale ne slova).²²

4. Dospívání

Jedná se o fázi života, kdy jedinec přestává být dítětem, ale stále se vyvíjí, není úplně dospělý. Člověk si vytváří základní identitu, postupně se oprostuje od rodiny, získává a poznává životní hodnoty a vytváří si určitý vztah k ostatním jedincům. Důležité pro dospívající je mít určitý vzor či oporu. Na základě toho se bude vyvíjet jeho sebevědomí, sebejistota a bude pro něj jednodušší proces socializace.²³

²¹ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 280, ISBN 978-80-247-1168-3.

²² PÁVKOVÁ, Jiřina. *Psychologie* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, s. 17-23 [cit. 2019-05-01]. ISBN 978-80-7290-676-5.

²³ RODEROVÁ, Petra. *Puberta, dospívání, sexualita* [online]. Brno, 2013 [cit. 2019-05-01]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/podzim2013/RV2BP_3RZ/um/Puberta__dospivani__sexualita.Roderova.pdf. MASARYKOVA UNIVERZITA, Pedagogická fakulta, Katedra výchovy ke zdraví.

5. Rozebrání dotazníku zaměřujícího se na socializační faktory čtenářství v dospívání

V praktické části vyhodnotím odpovědi z mého dotazníku a zodpovím některé otázky, které mě ohledně daného tématu zajímaly. Dotazník se skládá celkem ze 12 otázek, týkajících se věku, pohlaví, jestli dotyčný rád čte knihy, jak často čte, jaká jsou jeho výsledky ve škole, jak tráví svůj volný čas, zdali se považuje za introverta či spíše extroverta, zdali se setkal osobně s šikanou, jestli se zapojuje do konverzací, jestli sám od sebe rozvíjí debaty, jestli mu dělá problémy seznámit se s novými lidmi a jestli se baví s kamarády o knížkách. Odpovídaly převážně dívky (106), chlapců bylo podstatně méně (49).

5.1. Jak moc se generace 21. století mezi 12-19 lety zabývá čtením?

Nejprve se zaměřím na otázku, jak moc se dospívající věnují čtení. Ze 156 dotazovaných odpovědělo 118 jedinců kladně na otázku, jestli rádi čtou. Záporných odpovědí bylo pouze 37, což mě vcelku překvapilo. Předpokládala jsem, že většina chlapců se přikloní k odpovědi ne, což se také potvrdilo. Rozdíl je minimální, 25 chlapců odpovědělo, že nemají rádi čtení a 24 dotazovaných naopak. U děvčat kladně odpovědělo 94 dotazovaných a záporně pouze 12. Z toho vyplývá, že dívky čtou radši než chlapci.

Také mne zajímalo, jak často dospívající vezmou knížku do ruky. Mohli si vybrat z odpovědí: každý den, několikrát týdně, několikrát do měsíce, několikrát do roka, vůbec. Dívky se nejvíce přikláněly k odpovědi, že čtou několikrát do měsíce, u chlapců zvítězila možnost několikrát do roka. Každý den se z dotazovaných četbě věnuje pouze 8 dívek a 6 chlapců. Vůbec naopak nečte pouze pět chlapců. U dívek se tato možnost neobjevila ani jednou.

5.2. Čtou spíše starší či naopak mladší?

Očekávala jsem, že mladší studenti nebudou mít moc velkou náklonnost ke čtení, ovšem většina z nich se přihlásila k možnosti, že čtou rádi. Studenti, kteří neradi čtou, jsou většinou šestnáctiletí a devatenáctiletí, ovšem odpovědi byly natolik různé, že nedokáži přesně určit, zda čtou více starší či mladší žáci.

5.3. Ovlivňuje čtení vzdělávání a výsledky ve škole?

Další otázkou je, jestli má čtení vliv na výsledky ve škole. Nejčastější odpovědí u obou pohlaví bylo, že jejich známky jsou většinou chvalitebné. Překvapující pro mne bylo, že většina studentů, kteří mají rádi čtení a věnují se mu pravidelně několikrát do měsíce, mají mnohdy horší výsledky než ti, kteří se četbě nevěnují vůbec. 20 studentů, kteří jsou

pravidelnými čtenáři a je to jejich oblíbená činnost, se přiklonilo k odpovědi, že jejich známky jdou spíše dobré, párkrát se objevila i odpověď nedostatečné. Naopak ti, jejichž výsledky jsou výborné, se čtením nezabývají.

Pro upřesnění 10 dotazovaných s výbornými známkami zaškrtno možnost, že čtení nemají rádi a nečtou. Tudíž je možné, že čtením sice získáváme lepší slovní zásobu, ale připravujeme se tím také o čas, který bychom mohli věnovat učení.

5.4. Pomáhá čtení dospívajícím zapadnout do kolektivu?

Hlavním tématem mé práce je zjistit, jestli čtení pomáhá dospívajícím při socializaci. Na základě dotazníku se pokusím určit, jak to tedy je.

5.4.1. Tráví čas venku či doma?

Obecně více studentů tráví svůj volný čas doma. 73 dospívajících, kteří se čtení věnují, odpovědělo, že ve svém volném čase jsou většinou doma. 45 takových čtenářů se naopak přiklonilo k možnosti, že ve svém volnu jsou spíše venku. Tudíž nemůžeme říci, že by nás čtení drželo doma nebo že kvůli němu jedinci nevycházejí ven.

5.4.2. Co ve svém volném čase dělají?

Dále jsem chtěla zjistit, čím se dospívající kromě čtení zabývají. Většina těch, kteří čtou pravidelně, zároveň zvládají i jiné volnočasové aktivity. Téměř všichni dotazovaní se přiklonili k možnosti, že volný čas tráví s kamarády, sledují televizi či se věnují sportu. Mnoho z nich také uvedli jinou možnost. Velké množství studentů se věnuje hlavně hudbě, divadlu, tanci, hře na klavír housle či jiný hudební nástroj. Další oblíbenou aktivitou je divadlo či výtvarná činnost. Objevili se také možnosti jako žonglování, rybaření, posilování, práce na zahradě, vycházky se psem, trávení času s rodinou, focení, vedoucí různých zájmových kroužků, cestování, vaření, pečení.

Studenti, kteří naopak čtení moc času nevěnují, sice také tráví volný čas převážně s kamarády a docházejí na některé zájmové kroužky či sportovní aktivity, ovšem přikláněli se také k možnostem jako sociální sítě, hraní počítačových her, spaní, filmy a seriály. Tyto aktivity podle mne nejsou ideální k rozvíjení socializace.

5.4.3. Jsou čtenáři introverti či extroverti?

Tato otázka mne zajímala snad ze všech nejvíce. Obecně se říká, že když lidé čtou, uzavírají se sami do sebe a do svého vlastního světa. Jak jsem očekávala, obecně se nejvíce lidí přiklonilo k odpovědi „něco mezi“, tudíž že jsou napůl otevření a napůl uzavření (42 žen, 23 mužů). Jak u dívek tak i u chlapců dále zvítězila možnost „introvert“ (34 žen, 16 mužů) a jako poslední „extrovert“ (30 žen, 10 mužů).

Ze čtenářského hlediska se 42 dospívajících považujících se za introverty věnuje čtení pravidelně a pouze 8 z nich nečte téměř vůbec. Z druhé stránky, 27 jedinců, považujících se za extroverta, se také četbě věnuje pravidelně, ovšem počet nečtenářů je zde nepatrně vyšší, když porovnáme jednotlivé hodnoty, nečte 13 extrovertů.

5.4.4. Setkali jste se osobně s šikanou?

Tak zněla další otázka obsažená v mém dotazníku. Někdy totiž čtenáři bývají označováni za „šprty“ a některé jedince to může vybízet k šikaně. K mému překvapení se celkově se šikanou setkalo více lidí, než jsem očekávala. 77 studentů hlasovalo pro odpověď „ano“ a 78 pro „ne“, tudíž téměř polovina z dotazovaných se někdy stala obětí šikany, ať už jakéhokoliv druhu.

Celkem 60 studentů, kteří čtou se přiklonili k možnosti, že se osobně setkali s šikanou, 56 čtenářů se s šikanou neseťkalo. U jedinců, kteří nečtou, se objevovala podstatně menší čísla, jelikož jejich celkové zastoupení je menší. 16 žáků někdy bylo šikanováno, s šikanou se jich nikdy neseťkalo 20. Když tato čísla porovnáme, na první pohled je vidět, že čtenáři se stávají snadnějším terčem pro agresory.

5.4.5. Jak moc se čtenáři zapojují do konverzací?

V této části jsem chtěla zjistit, zda mají studenti, kteří čtou, lepší schopnost komunikovat a celkově se zapojit do debaty. Dotazující měli na výběr ze čtyř možností: Při debatách/konverzacích: Se velmi aktivně zapojuji do rozhovorů, přicházím s novými otázkami a tématy; Se aktivně zapojuji se do rozhovorů; Spíše poslouchám, místy něco řeknu; Se nezapojuji do rozhovorů. Obecně zvítězila třetí možnost, 73 studentů spíše při konverzaci poslouchá a sem tam něco řekne.

Hlavními iniciátory rozhovorů, kteří se velmi aktivně zapojují do debat a přicházejí s novými tématy je z dotazovaných 15 jedinců, kteří čtou, a pouze 5 studentů, kteří nečtou, což je o celé dvě třetiny méně. Aktivně komunikuje 39 čtenářů a 14 nečtenářů. K možnosti posluchače a občasného se zapojení do konverzace se přihlásilo 56 žáků věnujících se čtení a

17 žáků, co nečtou. Do rozhovorů se vůbec nezapojuje 5 studentů, z toho 4 čtenáři a jeden nečtenář.

Z toho vyplývá, že ti, kteří čtou, mají sice bohatou slovní zásobu a zvládají lépe vytvářet nové debaty, ovšem také můžou mít větší sklony k uzavírání se do sebe a nekomunikování s ostatními.

5.4.6. Jak snadno se dospívající seznamují s novými lidmi?

Obecně nejčastější odpovědí byla ta, že seznamování se s novými lidmi dělá žákům problém pouze někdy (76 žáků). Po ní následovala možnost „ne“ (46 žáků) a nakonec možnost „ano“ (33 žáků). Ačkoliv je počet lidí, kteří mají se seznamováním problémy nejnižší, stále je to poměrně velké číslo, když ho porovnáme s celkovým počtem dotazovaných.

Problémy se seznamováním má z dotazovaných 28 čtenářů a pouze 5 „nečtenářů“, což je vcelku velký rozdíl. Naopak bez problémů se dokáže seznámit 29 žáků, kteří rádi čtou a 17 žáků, kteří nemají knihy rádi. Když se zaměříme na počty studentů, všimneme si, že počet čtenářů, kteří se seznamují snadno a kteří ne, je téměř stejný, liší se pouze jedním člověkem. Ovšem počty těch, co nečtou, se liší o více jak o dvě třetiny, z nichž menší číslo studentů ne seznamuje hůře.

5.4.7. Jak často se bavíte s kamarády o knížkách?

Nakonec mne zajímalo, jestli jsou knihy řešeným tématem při konverzacích s kamarády. Drtivá převaha studentů se přiklonila k tomu, že při rozhovorech přijde řeč na knížku jen někdy (98 studentů). Hned po ní následovala možnost „vůbec“ (29 studentů), pak „často“ (24 studentů) a nakonec „skoro pořád“, pro níž se rozhodli pouze 4 studenti.

Studentů, kteří se nezajímají o čtení a ani o něm nemluví s kamarády je 20, těch kteří čtou, a přesto se o knihách nebaví, je 9. Je to sice malé číslo, ale přesto mne překvapilo, že se těchto devět čtenářů vůbec nebaví o tomto jejich zájmu. 24 čtenářů se o knihách baví často, z „nečtenářů“ se pochopitelně nebaví často o knížkách nikdo.

6. Závěr

Už na začátku dotazníku jsme zjistili, že dívky mají kladnější vztah ke knihám než chlapci, což mne nijak nepřekvapilo. Poté jsme se zabývali otázkou, jak často se studenti čtením zabývají. Tím, že u dívek s převahou zvítězila možnost „několikrát do týdne“ a u

chlapců naopak „několikrát do roka“ či „vůbec“, jsem došla k závěru, že chlapci si na čtení neudělají čas téměř vůbec, dívky se alespoň jednou za čas snaží věnovat se čtenářství.

Dále mne zajímalo, jaký vliv má čtení na naše výsledky ve škole. Očekávala jsem, že čtenáři budou mít lepší známky, jelikož si čtením rozšiřují obzory, získávají novou slovní zásobu ale i zkušenosti. Tuto teorii jsem ale vyvrátila, jelikož někteří studenti, kteří odpověděli, že jejich známky jsou spíše výborné se zároveň čtenářství vůbec nevěnují. Naopak ti, kteří tráví u knížek více času se přiznali ke známám dobrým. Tudíž knížky buď nemají žádný vliv na naše vzdělávání nebo mají vliv záporný, jelikož když čteme, obíráme se tím o čas, který bychom mohli věnovat škole, jak už jsem zmiňovala.

A nyní hlavní část našeho závěru. Jak tedy ovlivňuje čtení dospívající při zařazování do kolektivu? 73 studentů, kteří mají rádi čtení, tráví svůj volný čas spíše doma a 45 takových studentů zase venku. První číslo je sice vyšší, ovšem na základě toho nemůžeme říci, že jsou čtenáři introverti, které nevycházejí ven. Naopak zde vidíme, že podstatně velké množství z dotazovaných rádo tráví své volno spíše venku.

Téměř všichni dotazovaní podle jejich odpovědí tráví většinou svůj volný čas s kamarády či se věnují nějakému sportu nebo hudbě. Jak jsem již zmiňovala při rozebírání otázky v dotazníku, žáci zabývající se čtením se více věnují skupinovým volnočasovým aktivitám, jako je vedení zájmového kroužku, sportovní činnosti, trávení času s rodinou, cestování. Naopak u žáků, kteří nečtou, se více vyskytovaly odpovědi jako sociální sítě a počítačové hry, což neprospívá rozvíjení jejich socializace. Můžeme tedy říci, že čtenáři mohou být více začlenění do kolektivu nežli nečtenáři.

Nejvíce mne zajímalo, zda se čtenáři považují za introverty, či extroverty. Zjistila jsem, že vcelku hodně studentů, kteří se považují za introverty, čte, což jsem také očekávala. Počet extrovertů, kteří čtou byl ale také relativně vysoký, což mne překvapilo. Tudíž si myslím, že nemůžeme říci, že čtenáři jsou asociální introverti.

Výsledek další otázky, zda se studenti setkali osobně s šikanou, mne překvapil nejvíce. Očekávala jsem sice, že spíše bývají obětmi čtenáři, ovšem nečekala jsem, že téměř polovina dotazujících má osobní zkušenost s touto problematikou. Čtením se nejspíše někteří jedinci uzavírají do sebe a můžou na ostatní působit jako snadný terč, na kterém si mohou vybit svou zlost.

Na základě otázky, jak moc se čtenáři zapojují do konverzací, jsem zjistila, že v tomto ohledu mají dospívající, co čtou, výhodu. Snadněji vymýšlejí nová témata a návrhy k debatám, aktivně se zapojují do rozhovorů a celkově snáze se jim konverzuje. Žáci, kteří

nečtou mají naopak se začleněním do debat problém. Spíše poslouchají či se nezapojují vůbec.

V další části jsem se zaměřila na to, zda se dospívající dokáží bez problému spřátelit s novými lidmi. Z výsledků dotazníku vyplývá, že dospívající zajímaví se o četbu mají větší problémy vytvářet nová přátelství a seznamovat se s jinými lidmi. Naopak nečtenáři takový problém spíše nemají.

Nakonec mne zajímalo, jak často se studenti mezi sebou baví o knížkách. Z dotazníku jsem zjistila, že čtenáři se pochopitelně o knihách baví, tudíž je používají k rozvíjení sociálních vztahů. Ovšem i někteří, co čtou pravidelně, se při rozhovorech o knížce ani nezmíní. Z toho vyplývá, že knížky nejsou moc rozebíraným tématem u dnešní dospívající generace.

7. Seznam zdrojů

7.1. Knižní zdroje

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 280, ISBN 978-80-247-1168-3.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Česká čtenářská republika. Generace fenomény, životopisy*. Vyd. 1. Brno: Host, 2017, s. 63/137, ISBN 978-80-7491-850-6

TRÁVNÍČEK, Jiří. *ČTEME? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. Vyd. 1. Brno: Host, 2008, ISBN 978-80-7050-554-0

7.2. Internetové zdroje

DOLEJŠÍ, Petr. *Hraní počítačových her jako specifický problém období dospívání* [online]. České Budějovice, 2007 [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: https://theses.cz/id/4bld60/downloadPraceContent_adipIdno_1110. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta pedagogická, Katedra pedagogiky a psychologie.

Čtenář. *Wikipedie* [online]. 2017 [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://cs.wiktionary.org/wiki/%C4%8Dten%C3%A1%C5%99#v%C3%BDznam>

Čtenářství. *Wikipedie* [online]. 2017 [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cten%C3%A1%C5%99stv%C3%AD>

Čtěte knihy! A nejen ve čtvrtek. *Literární noviny* [online]. 2016 [cit. 2018-12-19]. Dostupné z: <http://literarky.cz/literatura/222-literatura/22927-tte-knihy-a-nejen-ve-tvrtek>

KNOTOVÁ, Dana. *Socializace* [online]. 2014, 24/25 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131851/Books_2010_2019_087-2014-1_5.pdf

KOHOUTEK, Rudolf. *SOCIALIZACE OSOBNOSTI ČLOVĚKA*. Psychologie v teorii a v praxi [online]. 2009, 2. 12. [cit. 2019-04-13]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/socializace-cloveka>

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Psychologie* [online]. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, s. 17-23 [cit. 2019-05-01]. ISBN 978-80-7290-676-5

RODEROVÁ, Petra. *Puberta, dospívání, sexualita* [online]. Brno, 2013 [cit. 2019-05-01].

Dostupné z:

https://is.muni.cz/el/1441/podzim2013/RV2BP_3RZ/um/Puberta__dospivani__sexualita.Roderoova.pdf. MASARYKOVA UNIVERZITA, Pedagogická fakulta, Katedra výchovy ke zdraví.

ROČÁRKOVÁ, Ivona. *Čtenářství a volný čas* [online]. Hradec Králové, 2015 [cit. 2018-12-19]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/bhku3g/STAG75487.pdf>. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta.

Sociální role. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2017 [cit. 2019-04-13]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_role